

'Ben ik geëngageerd?'

Editorial door Barbara Van Lindt

Er worden de afgelopen tijd lezingen gehouden in het buitenland met variaties op de titel 'Wat kunnen we leren uit de Nederlandse bezuinigingen op cultuur?' Voor mezelf zijn die lessen nog niet uitgekristalliseerd, maar ik heb me, als professional, als toeschouwer en als burger nooit zoveel bevraagd als de afgelopen tijd. In andere landen werd er vooral gekort met het argument "het is crisis, iedereen moet bezuinigen". Het bijzondere aan de bezuinigingen in ons land is de ideologische afstraffing die erachter zat: wie te lang vervreemd van de gemeenschap verdient geen gemeenschapsgeld. Die specifieke veeg uit de pan heeft in Nederland vele kunstenaars (vaak onterecht) in de verdediging gedrukt. Vandaag de dag wordt er een buitenproportioneel appèl gedaan aan kunstenaars om zich te verantwoorden binnen de maatschappij. Dat lukt het best door overtuigend cijfermateriaal voor te leggen (eigen inkomsten, publieksaantallen, aantal voorstellingen, ...). Wat ook aanslaat is: maatschappelijke kwesties aankaarten, het liefst in participatieve settings, alternatieve politieke en sociale structuren simuleren, of met communities documentair theater maken.

Walter Bart (Wunderbaum) vorig jaar tijdens de Staat van het Theater¹, was kwaad omdat hij altijd al ondernemend was en wil zijn, maar daar nu veel minder zin in heeft, nu het moet van de staatssecretaris. Hij gaf hiermee aan in wat voor loyaliteitsconflict hij (en met hem vele anderen) terecht zijn gekomen. Hoe kan je als kunstenaar nog trouw zijn aan je impulsen, interesses en waarden wanneer strategisch inspelen op de behoeftes van markt en politiek de enige manier is om binnen het bestel te blijven? Een opkomende tendens van nieuw politiek theater had plots (ook) de schijn gekregen van publieke schuldbekentenis, wiedergutmachung of behaagzuchtige bewijsdrang voor het tegendeel: Kijk, ik ben wél geëngageerd! Zie, ik heb het over zaken die iedereen aangaan!

En hoe kan je als kunstbeschouwer nog kritisch zijn wanneer de kunsten vooral gebaat lijken te zijn bij goodwill? Sommige critici zijn gevoelig voor de mogelijk onderliggende cynische drijfveren en de beperkte impact van dergelijke projecten (Simon van den Berg), anderen hebben vooral waardering voor de oprechte zoektocht naar nieuwe theatervormen die het publiek betrekken bij het denkproces (Anoek Nuyens).

Auteur en regisseur Eric de Vroedt, die vorig jaar zijn 10-delige cyclus Mighty Society afsloot, geeft een inkijk in zijn motieven: 'Het punt is: ik ben helemaal niet geëngageerd. Ik engageer me dóór die voorstellingen en misschien wel door dat moment. (...) Het puur theatrale catharsismoment vind ik het belangrijkste van zowel engagement als leven als kunst. (...) Een theatraal inzicht, dat meteen daarna ook weer verkruint omdat je het niet kunt formuleren. Dat is magisch. Dat kan politiek op televisie nooit bereiken.'² Dit soort (zelf) reflecties verhelderen en roepen op tot artistieke moed: om voor jezelf als kunstenaar te bepalen wat nu echt belangrijk is.

Dit is precies het appél dat uitging van het block Every Nerve en de onderliggende vraag: 'Welke impact kunnen live performances hebben?'. Acht theatermakers uit Nederland, Europa en andere continenten begonnen dit tien weken durend programma met het formuleren wat ze als mens echt belangrijk vinden, waar ze voor staan, wat ze willen bereiken en wie ze willen overtuigen. Vanuit een kernachtige positionering begon een reeks kennismakingen met artistieke praktijken die met impact, involvement, impulsen en interventions te maken hebben. De mentoren en samenstellers van dit programma zijn Edit Kaldor, de in Nederland gevestigde Hongaarse theatermaakster, en de Brit Ant Hampton, woonachtig in Brussel. Elk op hun manier geven ze in hun werk vorm aan datgene wat hen beweegt en beroert. Dat vormgeven ís de kunst. Het is eigengereid en ambachtelijk, maar niet op traditionele wijze. Vanuit hun eigen onderzoek en vragen hebben ze de studenten de kans geboden om verschillende strategieën uit te proberen. In de praktijk. De straat op en schreeuwen. Marktkooplui benaderen. Voor velen een drempel, maar zeker een leerrijke ervaring. De woordspelingen liggen voor de hand: nerve-racking indeed.

Kunstenaars en beleidsmakers uit het buitenland willen leren van Nederland. Het kunstenlandschap is er één groot laboratorium geworden. Bij de masteropleiding DasArts in Amsterdam worden deze prangende, lokale vraagstukken in een internationale context geplaatst.

Dit magazine geeft in een inkijk in onze ervaringen van de afgelopen tien weken. Lees de stukken van, over en door de inspirerende kunstenaars, journalisten, mentoren en studenten. Ter lering en vermaak!

Barbara Van Lindt

1. Het Nederlands Theater Festival opent traditioneel gezien met het uitspreken van de Staat van het Theater waarbij een deskundige zijn kijk op het Nederlandse theaterklimaat deelt.

2. Simon van den Berg, Interview: Eric de Vroedt, 'Eigenlijk ben ik helemaal niet geëngageerd', in: T M, December 2012

